

In het bijzonder werd aandacht geschonken aan enkele voor Nederland nieuwe ziekten. Het nerfmozaïek van rode klaver en de „gedrongen-topziekte” van erwt hebben dezelfde verwekker. De geelnervigheid van luzerne blijkt te worden veroorzaakt door het topvergelingsvirus van erwt. Vroege verbruining van erwt treedt op in vrijwel alle erwteeltgebieden van ons land en wordt veroorzaakt door een nog niet geheel geïdentificeerd virus, dat via de grond op een volgend gewas erwten overgaat. De heksenbezemziekte van witte klaver en andere klaversoorten komt reeds lang in ons land incidenteel voor, maar blijkt onder bepaalde omstandigheden epidemisch te kunnen worden.

De Secretaris

BOEKBESPREKINGEN

CARL STAPP. Pflanzenpathogene Bakterien. Eine Einführung mit Hinweisen auf einschlägige bakteriologische und serologische Arbeitsmethoden. 259 blz. met 100 fig. Paul Parey, Berlin, 1958. Prijs D.M. 32,—.

Dit boek zal voor hen, die aan een bacteriologische studie willen beginnen, een grote concurrent worden van DOWSON's „Plant diseases due to bacteria”. Zij zullen waarschijnlijk het eerst naar STAPP's boek grijpen, daar de bacteriologische techniek en methode van diagnostiek er zeer uitvoerig, soms te uitvoerig in worden beschreven.

In zijn voorwoord schrijft STAPP, dat hij door het gebruik van cliché's van zijn bijdrage in SORAUER, Handbuch der Pflanzenkrankheiten, Band II, de prijs van dit boek laag heeft kunnen houden. Hij zou deze echter nog verder hebben kunnen verminderen als o.a. de beschrijving van het maken van wattenproppen, steriliseren, platen gieten en enten er uit was gelaten. Analysten en studenten leren dergelijke dingen gewoonlijk in de praktijk en niet uit boeken. Nog beter ware het geweest deze overbodige beschrijvingen te vervangen door bv. een vermelding van een aantal modificaties van de Gramkleuring en enige methoden voor ciliënkleuring. Waarom wordt bij deze laatste alleen de zilvernethode genoemd en niet de snellere methode van GRAY, hoewel die misschien wat minder duidelijke resultaten geeft? Ook de negatieve kleuring met congorood en een sporenkleuring worden niet genoemd.

Wel gaat hij zeer uitvoerig in op de serologische identificatie. Ook vinden wij er een aantal recepten voor gewone en selectieve voedingsbodems en recepten voor identificatiereacties.

Zoals boven werd vermeld, zijn in het bijzondere deel meest cliché's van SORAUER gebruikt. Een keuze van 24 voor Europa belangrijke bacteriën wordt er uitvoerig in besproken, nl. ziektebeeld, infectiemogelijkheid, resistentie, waardplanten, geografische verspreiding en bestrijdingsmogelijkheden. Daarnaast heeft de schrijver in deze uitgave meer dan in het boek van SORAUER de gelegenheid om zijn eigen visie op de naamgeving nog eens op schrift te stellen. Hij gaat niet met DOWSON mee *Agrobacterium tumefaciens* *Erwinia tumefaciens* te noemen. Uitvoerig worden de redenen vermeld waarom *Erwinia carotovora* en *Erwinia atroseptica* niet als twee verschillende soorten beschouwd moeten worden, maar als één soort, te weten *Erwinia phytophthora*, welke naam in BERGEY (1957) niet meer wordt genoemd.

De literatuurlijsten zijn, vergeleken bij SORAUER, omgewerkt en bijgehouden.

Over het algemeen zal dit boek, ook al zijn er bladzijden in die het licht zelden zullen zien, naast DOWSON veel ter hand worden genomen.

MAAS G.

M. KLINKOWSKI, — Pflanzliche Virologie. II. Die Viroten des europäischen Raumes. VIII en 393 blz., 251 fig. Akademie-Verlag, Berlin, 1958. Prijs D.M. 48,—.

Het eerste deel van dit werk werd in de vorige jaargang van dit tijdschrift (blz. 338) besproken. In het onderhavige deel zijn de in Europa bekende virusziekten samengevat. Ook thans hebben een aantal medewerkers hun bijdragen geleverd, te weten: O. BODE (aardappel en tabak), M. KLINKOWSKI (*Beta*- en *Brassica*-soorten, groentegewassen, sierplanten, enige uiteenlopende gewassen (o.m. enkele gramineeën en boomsoorten) en enige onkruidsoorten), L. QUANTZ (leguminosen), H. A. USCHDRAWIT (tomaat) en G. BAUMANN (pit- en steenvruchten en bessen). In een door K. SCHMELZER bewerkt hoofdstuk zijn lijsten opgenomen, waarin

men de wetenschappelijke namen van toets- en waardplanten en de daarbij behorende Duitse en Engelse namen kan opzoeken. Ook kan men beginnen bij de Duitse, respectievelijk Engelse naam van een plant om de wetenschappelijke naam te vinden. Voorts heeft J. VÖLK een lijst bewerkt van de in het boek genoemde bladluisoorten en hun synoniemen. Met een uitvoerig register van 52 blz. wordt het boek besloten.

In dit werk wordt bij het vermelden van bijzonderheden van de besproken virusziekten nimmer naar de desbetreffende oorspronkelijke literatuur verwezen. De schrijvers zijn zich, zoals uit het voorwoord blijkt, bewust geweest van de bezwaren, die hier aan kleven. Maar zij stelden zich ten doel een boek te scheppen, dat vooral door practici, zoals voorlichters en geïnteresseerde boeren en tuinders, zal worden gebruikt. Het werk wil dus een snelle oriëntatie over een bepaalde ziekte mogelijk maken. Verder kan men – tot op zekere hoogte – aan de hand van de beschrijving en de vele, meestal fraaie afbeeldingen een diagnose stellen, al wordt in de inleiding terecht gewaarschuwd, dat „die makroskopische Diagnose auch hier nicht des Experimentes entbehren sollte, da sie erst dann volle Beweiskraft erlangt“.

Juist omdat het boek in de eerste plaats voor practici is bedoeld, is het jammer dat in de inleiding niet wordt uiteengezet, dat de in het boek gevolgde onderscheiding van bepaalde virusziekten subjectief is. Vroeger of later kan immers blijken, dat het weergegevene van de werkelijkheid afwijkt. Zo komt bv. de verwarring, die er nog ten aanzien van de aardappel S-virusziekte, het rolmozaïek van de aardappel en het parakinkelmoozaïek bestaat, niet tot uiting en is hier een indeling gemaakt, die niet iedere specialist zal bevredigen. Ook is het de vraag of men op grond van de beschikbare gegevens de in Europa beschreven vergelingsziekte van de aster en het desbetreffende virus mag vereenzelvigen met de in Amerika bij aster en andere gewassen voorkomende ziekten van dit type en de erbij behorende virussen. In deze gevallen zal nog veel, internationaal gecoördineerd, onderzoek moeten geschieden, alvorens een uitspraak kan worden gedaan.

Ondanks de hier aangeduide bezwaren, die tot enige voorzichtigheid bij het gebruik nopen, geeft het boek, tezamen met het eerste deel, een mooie weergave van de huidige stand van onze kennis der algemene en bijzondere plantevirologie.

v. d. W.

Symposium: Insect and foodplant. Under the auspices of the „Comité Européen de Zoologie Agricole” (C.E.Z.A.) and the Agricultural University, Wageningen. Proceedings, Wageningen, May 27–29, 1957. 108 blz. Prijz f 5,—.

Deze publikatie bevat de inhoud van een serie van 14 voordrachten, welke zijn gehouden over het verband tussen fytofage insekten en hun voedselplanten. De eerste tien voordrachten zijn tevens gepubliceerd in *Entomologia experimentalis et applicata* 1 (1958).

Niet alle voordrachten gaan over het onderwerp, dat door de algemene titel wordt aangeduid; twee behandelen aaltjes, één gaat over een zuiver plantefysiologisch onderwerp (het sap in de zeevaten) en één handelt over een niet fytofaag insekt, de vlieg *Calliphora erythrocephala*. Het is echter duidelijk, dat al deze onderwerpen toch met elkaar verband houden en dat het doel is om een nader inzicht te verkrijgen in de relatie tussen insekt en voedselplant.

De verschillende auteurs behandelen heel verschillende aspecten van het probleem, zoals o.a. de resistentie van de voedselplant, de voedselkeuze van het insekt, de invloed van de voedselplant op het vermeerderingsvermogen van het insekt. Het blijkt, dat er veelal een nauwe samenwerking tussen het insekt en zijn voedselplant bestaat. Vanzelfsprekend zijn de onderzoekingen in de eerste plaats verricht aan economisch belangrijke insekten; zo zijn er vijf aan de Colorado-kever gewijd.

Deze publikatie brengt ons weer een stap dicht bij het begrijpen van één van de belangrijkste en tevens boeiendste problemen waarmee ieder, die de toegepaste entomologie beoefent, te maken heeft.

E.

Nederlandse namen voor geleedpotige dieren, schadelijk voor de voornaamste land- en tuinbouwgewassen. 42 blz. Hoofddirectie voor de Normalisatie in Nederland (HCNN), NEN 3167, augustus 1958, U.D.C. 632.7:633/635:001.4. Prijz f 5,—.

Een door de Nederlandse Planteziektenkundige Vereniging ingestelde commissie heeft een lijst samengesteld van Nederlandse namen van geleedpotige dieren, die schadelijk zijn voor

onze voornaamste land- en tuinbouwgewassen. De commissieleden en hun adviseurs mogen met voldoening op het omvangrijke werk terugzien en ze hebben allen, die van de desbetreffende namen gebruik maken, een grote dienst bewezen.

De namen van de desbetreffende dieren en hun waardplanten zijn zodanig gerangschikt, dat ze zonder moeite kunnen worden teruggevonden. Vrijwel alle namen zijn karakteristiek en juist om deze reden zullen ze, voor zover dat nog niet het geval is, ongetwijfeld spoedig inburgeren.

Het is jammer, dat de zeer polyfage vroege akkertrips bij vele landbouwgewassen, bv. bij granen en grassen, niet als plaag vermeld is. Op blz. 18 had men achter de erwtekever „in aangevoerde partijen” beter kunnen weglaten, daar in het zuiden van ons land meermalen te velde tot stand gekomen infectie werd geconstateerd; dit wijst er op, dat overwintering van de erwtekever ook in Nederland mogelijk is.

Het is te hopen, dat de hoge prijs van het overigens keurig verzorgde boekwerkje geen belemmering zal vormen voor een algemeen gebruik.

C. J. H. FRANSSEN

ERRATA

In het artikel door T. H. THUNG & J. DIJKSTRA: Binding van virusremstoffen aan kleimineralen, T. Pl.ziekten 64 (1958): 441–418, komen enkele storende drukfouten voor:

blz. 411: 15e regel van onderen ... 4 minuten ... lees ... 5 minuten ...

blz. 416: 10e regel van onderen ... dan door het TNV ... lees ... dan het TNV ...

blz. 417: 18e regel van boven ... 0,8 ml ... lees ... 9,8 ml ...

blz. 417: 22e en 23e regel van onderen ... 0.5 g H-illite or 0.5 g montmorillonite ... lees ... 0.5 g H-illite or 0.5 g montmorillonite on 10 ml inoculum ...

In het artikel door P. K. SCHENK: De infectiecyclus van *Urocystis gladiolicola* op gladiolen, T. Pl.ziekten 64 (1958): 476, tabel 1, 9e kolom: lees 10,3 in plaats van 13,3. *Page 476, table 1, 9th column: read 10,3 instead of 13,3.*